

**ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA
AZ ENSZ NEMZETI EMBERI JOGI INTÉZMÉNYE**

Az alapvető jogok biztosának

JELENTÉSE

az AJB-1066/2022. számú ügyben
a gyermekvédelmi rendszer működését érintő átfogó vizsgálattal összefüggésben

Előadók: dr. Bukor Liza
dr. Láposy Attila

Érintett szervek:

- Igazságügyi Minisztérium
- Vas Megyei Kormányhivatal Szombathelyi Járási Hivatala

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-1066/2022. számú ügyben**

A vizsgálat megindítása

Sajtóhírek alapján értesültem arról, hogy 2019 decemberében Győrben két gyermeket megölt az édesapjuk. A korábban súlyos bűncselekmény, családon belüli bántalmazás elkövetése miatt elítélt, néhány hónapja szabadult apa a nála kapcsolattartáson lévő három gyermeke közül kettőt megölt, majd öngyilkosságot követett el. A sajtó beszámolt arról is, hogy átfogó kormányzati vizsgálat indult az ügy kapcsán, a Szombathelyi Törvényszék és a Kúria is vizsgálatot folytatott.

A sajtóhírekben jelzett ügy kapcsán felmerült az érintett gyermekeknek a védelemhez és gondoskodáshoz való jogával és az állam objektív életvédelmi kötelezettségével összefüggő visszásság gyanúja, ezért az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból vizsgálatot indítottam.

Vizsgálatom eredményes lefolytatása érdekében az Ajbt. 21. § (1) bekezdés b) pontja és (2) bekezdése alapján az illetékes elsőfokú gyámhatóság, valamint az Ajbt. 26. § (1) bekezdése alapján a Kúria, a Szombathelyi Törvényszék, a legfőbb ügyész és az Országos Bírósági Hivatal (a továbbiakban: OBH) tájékoztatását kértem. Végül az igazságügyi minisztertől tájékoztatást kértem az általa elrendelt vizsgálat eredményéről, az ügyben megtett intézkedéseiről, valamint az igazságügyi szakértőkkel kapcsolatos kérdésekről.

Az érintett alapvető jogok és alkotmányos követelmények

- a jogállamiság elve és a jogbiztonság követelménye: „*Magyarország független demokratikus jogállam.*” (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés);
- a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga: „*Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéshez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.*” (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés);
- a tisztességes eljáráshoz való jog: „*Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.*” (Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdés).

Az alkalmazott jogszabályok

- a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési eljárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv.tv.);
- az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény (a továbbiakban: Szaktv.);
- a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.);
- a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.);
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény);
- a gyámhatóságok, a területi gyermekvédelmi szakszolgálatok, a gyermekjóléti szolgálatok és a személyes gondoskodást nyújtó szervek és személyek által kezelt személyes adatokról szóló 235/1997. (XII. 17.) Korm. rendelet (továbbiakban: Kr.);
- a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet,
- a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);
- az igazságügyi szakértői tevékenység folytatásához szükséges jogi oktatásról és vizsgáról szóló 10/2006. (III. 7.) IM rendelet;

- az igazságügyi szakértő szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló 9/2006. (II. 27.) IM rendelet.

A megállapított tényállás

1. A gyámhatóság előzményi iratai alapján rekonstruálható tények

A gyámhatóság által megküldött tájékoztatás, a tanulmányozott iratok és a rendelkezésemre álló információk alapján *a következő tényállás rögzíthető.*

A tragikus eseménysorozat megelőzően már 2016 májusában a Vas Megyei Kormányhivatal Szombathelyi Járási Hivatalát (a továbbiakban: gyámhatóság) a Vas Megyei Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: rendőrség) értesítette az anya és a gyermekek sérelmére elkövetett bűncselekményről. Ezt megelőzően azonban sem a jelzőrendszeri tagok, sem harmadik személy nem éltek jelzéssel a gyermekek veszélyeztetése miatt. A rendőrség 2016-ban jelezte első alkalommal a gyámhatóságnak, hogy *az édesapa ellen nyomozást folytatnak, mivel feleségét súlyosan bántalmazta.*

A gyermekek a bántalmazást követően egy családtaghoz kerültek. A jelzés nyomán a gyámhatóság munkatársai felkeresték a családtagot, ahol megbizonyosodtak arról, hogy a gyermekeket megfelelően gondozzák az édesanya felépüléséig. A gyámhatóság megkereste a Pálos Károly Szociális Szolgáltató Központ és Gyermejkölési Szolgálatot (a továbbiakban: gyermekjóléti szolgálat) annak feltárása érdekében, hogy szükséges-e gyámhatósági intézkedés megtétele. A gyermekjóléti szolgálat *2016. május 25-én* a család körülményeinek vizsgálatát követően arról tájékoztatta a gyámhatóságot, hogy *gyámhatósági intézkedés nem indokolt.*

A gyámhatóság a gyermekekkel kapcsolatba kerülő jelzőrendszeri tagok információi, szakmai véleménye alapján megállapította, hogy a gyermekek veszélyeztetettsége az apjuk által édesanyjuk sérelmére elkövetett bűncselekményre tekintettel fennáll. Az anya részéről a veszélyeztetés nem állt fenn, az apa pedig előzetes letartóztatásba került.

A gyermekek és az anya önként vették igénybe a gyermekjóléti szolgálattól, a rendőrség pszichológusától a szükséges lelki, pszichológiai, érzelmi támogatást. *A gyermekek védelembe vételét nem rendelték el,* mivel az anya a gyermekjóléti szolgálattal együttműködő volt, az apa pedig a gyermekek környezetéből kikerült. A gyermekjóléti szolgálat *alapellátás* keretében, a jelzőrendszeri tagokkal való folyamatos kapcsolattartás mellett figyelemmel kísérte a gyermekek életét *2017 novemberéig,* ezt követően a család nem tartott igényt a gondozásra. Az anya az önkormányzati bérlakás igénylése ügyében kért információt, de az együttműködési megállapodás megkötését annak ellenére utasította el, hogy a családsegítő javasolta a számára.

A kapott válasz szerint ezt követően nem érkezett jelzés a gyermekvédelmi rendszerhez *2019. december 15-ig,* a gyámhatóságnak *nem volt információja a szülői felügyelettel, kapcsolattartással összefüggő bírósági döntésekről.* A bíróság nem adott tájékoztatást az apa feltételes szabadságra bocsátásáról, így nem is vizsgálhatta a veszélyeztetettség fennállását.

A sajtóban megjelent hírek nyomán – tehát a családi tragédia bekövetkezését követően – a gyámhatóság megkereste a gyermekjóléti szolgálatot és a Szombathelyi Járásbíróságot. A gyermekjóléti szolgálat azt jelezte, hogy a gyámhivatalhoz hasonlóan, 2017 novembere óta nem volt kapcsolata a családdal. A szülői felügyeleti jog gyakorlásával kapcsolatos per, valamint a szülői felügyeleti jog megszüntetésére irányuló per párhuzamosan zajlott. 2019. június 17-én jogerősen felbontották a házasságot, a szülői felügyeleti jog gyakorlása körében pedig a szülők között egyezség született.

A Szombathelyi Járási és Nyomozó Ügyészség által benyújtott kereset alapján indított szülői felügyeleti jog megszüntetésére irányuló per következtében az apa szülői felügyeleti jogát megszüntették az anya kérése ellenére, ám ezzel egyidejűleg a bíróság a kapcsolattartás jogát nem vont meg az apától, és a gyakorlás módjáról sem döntött, az erre vonatkozó ítélet 2019. szeptember 5-én emelkedett jogerőre. A kapcsolattartás gyakorlása így a szülők megegyezésén alapult. A

bíróság a döntéseket nem küldte meg a gyámhatóságnak, így azok tartalmáról csak a bűncselekményt követően szerzett tudomást.

2. Az Igazságügyi Minisztérium vizsgálatának eredménye

Az igazságügyi miniszter 2019. december 16-án átfogó vizsgálatot kezdeményezett annak tisztázása érdekében, hogy a győri tragédiát megelőzően az eljáró hatóságok részéről történt-e olyan mulasztás, amelynek hiányában megelőzhető lett volna a tragédia. *A szaktárca 2020 januárjában hozta nyilvánosságra a Kormány részére készített, a tragédia igazságügyi vizsgálatának eredményéről szóló Jelentést* (a továbbiakban: Jelentés).

A Jelentésben az ügy előzményeként feltárára került, hogy az édesapa a házastársát, a gyermekek édesanyját bántalmazta, ennek következtében a Szombathelyi Törvényszék 5 év fegyházbüntetésre és 5 év közügyektől eltiltásra ítélte védekezésre képtelen ember sérelmére elkövetett emberölés büntetvényének kísérlete és 3 rendbeli kiskorú veszélyeztetésének büntetése miatt. Az elsőfokú bíróság ítéletét – a 2018. február 21-én jogerőssé vált ítéletével – a Győri Ítéletábrla, mint másodfokú bíróság helybenhagyta. Az ügyészi indítvány ellenére a szülői felügyeleti jog megszüntetésének elbírálására a büntetőeljárás során nem került sor.

2019. szeptember 12-én a büntetés-végrehajtási intézet megindította a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatos eljárást. A feltételes szabadságra bocsátás mellőzésére tett indítvány mellett a beszerzett pártfogó felügyelői vélemény szintén nem javasolta a feltételes szabadságra bocsátás elrendelését. *A bíróság ugyanakkor a feltételes szabadságra bocsátás elrendeléséről határozott, tekintettel az édesapa büntetés-végrehajtási intézetben tanúsított magatartására, a volt feleségével és gyermekeivel rendeződött kapcsolatára, valamint a megoldott lakhatására és munkáltatására, amely a volt családjától eltérő városban volt várható.* Mindez a bíróság álláspontja szerint csökkentette a bűnismétlés veszélyét. A Jelentés rögzíti, hogy a feltételes szabadságra bocsátást mind az ügyészség, mind a büntetés-végrehajtási intézet ellenezte. A Szombathelyi Törvényszék büntetés-végrehajtási bírójának által meghozott, a feltételes szabadságra bocsátást elrendelő elsőfokú végzés ellen fellebbezést nyújtott be a Vas Megyei Főügyészség. A másodfokú bíróság is úgy döntött, hogy szabadságra bocsátható az elkövető. Így került sor az elítélt feltételes szabadságra bocsátására 2019. szeptember 27-én.

Főszabály szerint a kapcsolattartás nem illeti meg a szülői felügyeleti jogától megfosztott szülőt, azonban a Ptk. 4:178. § (4) bekezdés a) pontja alapján az egyéni körülmények ismeretében, a gyermek érdekében arra sor kerülhet bírósági, illetve hatósági mérlegelés alapján. Az eljáró bíró a szülők együttes kérésére tekintettel a kapcsolattartást nem tiltotta meg, annak módját és formáját a felek megegyezésére bízta. A Szombathelyi Járásbíróság az eljárás során igazságügyi pszichológus szakértő közreműködését is igénybe vette, valamint pedagógiai jellemzést is beszerzett, amely szerint nem észlelték, hogy pszichológus vagy más egyéb szakorvosi segítségre lenne szükség.

2019. december 13-án az édesanya kapcsolattartásra vitte három gyermekét az édesapa lakására, 2019. december 15-én már csak a legkisebb gyermekével tudott kommunikálni, a két nagyobbal nem, ezért értesítette a rendőrséget. A rendőrség részére rendelkezésre álló adatok alapján megállapítható, hogy az édesapa a két nagyobb gyermekével, aztán magával is végzett.

A Jelentés mulasztást nem állapított meg a gyámhivatal, a család és a gyermekjóléti szolgálat tekintetében, mivel nem érkezett hozzájuk olyan jelzés, adat, amely a család veszélyeztetettségére utalt volna.

A Jelentés megállapításai alapján megtett javaslatok és intézkedések közül az alábbiak emelhetők ki. Az igazságügyi miniszter kezdeményezte a Kúria elnökénél, hogy hozzon létre joggyakorlat-elemző csoportot a szülői felügyeleti joggal, a gyermekelhelyezéssel és kapcsolattartással összefüggő bírósági döntések, a feltételes szabadságra bocsátással kapcsolatos bírósági döntések, valamint a büntetés kiszabása során a középérték alkalmazása, illetve az attól való eltérés bírósági gyakorlatával kapcsolatban. A szaktárca felülvizsgálta a feltételes szabadságra bocsátás szabályozásának, különösen a feltételes szabadságra bocsátás során vizsgálható,

vizsgálható körülmények szabályozása, és azzal összefüggésben a Büntető Törvénykönyv vagy egyéb jogszabályok szigorításának indokoltságát. A Jelentés javasolta, hogy a szülői felügyeleti jog bűncselekmény elkövetésével összefüggő vagy más okból történő megszüntetése esetén indokolt megvizsgálni a kapcsolattartás szabályozásának gyakorlatát, ezzel összefüggésben pedig gyermekvédelmi jelzőrendszer működését.

A szaktárca a gyermekek sérelmére elkövetett súlyos bűncselekményekre tekintettel megalakította a *Családjogi Szakértői Munkacsoportot*, amely 2020. február 13-án tartotta meg az alakuló ülését. A Családjogi Szakértői Munkacsoport átfogó vizsgálatot végzett arra vonatkozóan, hogy az állam – a jogalkotási feladatai útján – megfelelő hatékonysággal teljesíti-e az Alaptörvény XV. és XVI. cikkeiben rögzítettekben fakadó alkotmányos kötelezettségeit. A Szakértői Munkacsoport meghívott tagja az alapvető jogok biztosa.

3. A Szombathelyi Törvényszék vizsgálatának eredménye, intézkedései

A Szombathelyi Törvényszék a tragédia után nyomban elrendelt vizsgálat keretében megállapította, hogy az elkövető feltételes szabadságra bocsátásának ügyében bírói vagy egyéb a bíróságot érintő mulasztás, vagy eljárásjogi hiba nem merült fel. Az elkövető feltételes szabadságra bocsátásának eljárása és döntése, a bíróság tevékenysége jogszerű volt.

A Szombathelyi Törvényszék által megtett egyéb intézkedések közül az alábbiak emelhetők ki. A Törvényszék elvégezte a feltételes szabadságra bocsátás tárgyára vonatkozó ügyeik visszamenőleges áttekintését, elemezték az előttük eljáró szervek indítványait és eljárásait is. A büntetés-végrehajtás és az ügyészség vezetőivel 2020. január 9-én közös tanácskozást tartottak a felmerült kérdések megtárgyalása érdekében. A Győri Ítéltábla Büntető Kollégiuma a törvényszék által bevezetett intézkedéseket és protokollt is elemezte, amelynek következtében *szakmai napot* tartott. 2020. február 24-én az illetékességi területéhez tartozó valamennyi bíró aktív közreműködésével megosztották a tapasztalatokat, véleményezték a kialakított rendszert. Megfogalmazták a hatályos jogszabályok kritikáját, így felmerült, hogy a szülői felügyeleti jog megszüntetése esetén nem szabad a szülőknek lehetőséget biztosítani a gyermekek láthatásáról való közös döntésre, ha ez annak a következménye, hogy a bűncselekményt családon belüli sértett sérelmére követték el. Emellett a gyermekvédelmi jelzőrendszer aktív, kötelező bekapcsolásával, működésével kapcsolatos jogi rendelkezések kialakítását is elengedhetetlennek tartották.

4. A legfőbb ügyész válasza alapján megtett intézkedések

A legfőbb ügyész válasza szerint az Igazságügyi Minisztérium Családjogi Szakértői Munkacsoportjában széleskörű szakmai egyeztetés folyt az állami szervek által biztosítható védelem kialakítása, valamint az érintett szabályozási kör átfogó vizsgálata érdekében.

5. A Kúria elnöke által lefolytatott vizsgálat és a megtett intézkedések

A Kúria Polgári Kollégiumának családjogi tanácsa áttekintette a szülői felügyelet rendezésére, rendezésének megváltoztatására, a gyermekelhelyezésre, valamint annak megváltoztatására és a szülői felügyeleti jog bírósági megszüntetésére vonatkozó joganyagot, a kapcsolódó bírói gyakorlatot. *A gyakorlatban nem merült fel olyan kérdés, ami szükségessé tenné az országos joggyakorlat áttekintését.* Indokoltnak tartottak ugyanakkor egy olyan jogszabály-módosító javaslatot, amely szerint *a bíróság a jogerős ítélet megküldésével tájékoztassa az illetékes gyámhivatalt az érintett gyermekek feletti szülői felügyeleti jog megszüntetéséről.* Álláspontjuk szerint ugyanis egy ilyen módosítás alkalmas a gyermekvédelmi rendszer megnyitására, valamint a szükséges intézkedések megtételére. Jelenleg főszabály szerint a kapcsolattartás joga nem illeti meg azt a szülőt, akinek a szülői felügyeleti joga megszűnt, kivételes esetben azonban biztosítható a kapcsolattartási jog gyakorlása. A Kúria Polgári Kollégiuma szerint indokolt lenne a

kapcsolattartás kivételes biztosításának szűkítése a kapcsolattartás formájának vonatkozásában, így a felügyelt kapcsolattartás lehetővé tenné a kapcsolattartás ellenőrzését.

6. Az OBH intézkedései a gyermekvédelmi szervek tevékenységének vizsgálatával összefüggésben

Az OBH az igazságügyi szakértők bírósági eljárásokban történő közreműködésének hatékonyabbá tétele érdekében *2018-ban egyeztetést folytatott a Nemzeti Szakértői és Kutató Központtal* (a továbbiakban: NSZKK). A bíróságokat is megkereste az igazságügyi szakértők bírósági eljárásban való részvételének fejleszthető területeiről való tájékozódás érdekében. Az OBH a visszajelzések alapján következtetésként vonta le, hogy *az igazságügyi szakértői névjegyzék keresőprogramja nehezen kezelhető, a keresés időigényes, a kirendelt szakértő több esetben kompetencia-, illetve kapacitáshiányra hivatkozva nem vállalja a bírósági eljárásban a közreműködést; a szakvélemények előterjesztésére több esetben határidőn túl kerül sor, az igazságügyi pszichiátria területén kiemelten jelentkezik a szakértőhiány.* Az OBH az igazságügyi szakértő szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló 9/2006. (II. 27.) IM rendelet korábbi módosítása kapcsán javasolta, hogy a „klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológia” szakterület esetében határozzanak meg külön felnőtt és külön gyermek szakpszichológia szakterületet, hozzájuk kapcsolódó különböző képesítési feltételek meghatározásával. Álláspontjuk szerint az elérhető szakértők számát a szabályozás korlátozhatja, mivel megkövetelt az együttes képesítési feltétel.

7. Az Igazságügyi Minisztérium állásfoglalása az igazságügyi szakértőkkel összefüggésben

A szülői felügyeleti jog megszüntetésére irányuló eljárás során eljáró igazságügyi szakértő vonatkozásában az igazságügyi miniszter megkereséssel fordult az NSZKK főigazgatójához, tekintettel arra, hogy a Szombathelyi Törvényszék a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara (a továbbiakban: Kamara) részére írt tájékoztató levelében megnevezte az NSZKK Veszprémi Intézetét, mint az ügyben eljáró szakértői intézményt. Az NSZKK Orvosszakértői Intézetének álláspontja szerint az ügyben az igazságügyi szakértő a szakma szabályainak megfelelően készítette el szakvéleményét, az intézményi szakértői kompetenciáját nem lépte túl.

Az igazságügyi szakértők tevékenysége – a rá vonatkozó jogszabályok, szakmai szabályok, kamarai szabályzatok és határozatok, a hivatási szabályok betartása – *a Kamara által lefolytatott fegyelmi eljárás keretében vizsgálható a szakvélemény meghozatalát követően is.* A jelen ügyben azonban fegyelmi eljárást nem folytattak le, mivel ilyen irányú megkeresés, beadvány nem érkezett a Kamarához. A Szaktv. rendszerében a Kamara számára nem áll rendelkezésre olyan jogi eszköz, amely lehetővé teszi a Kamara előzetes vizsgálódását, tényállás tisztázását, egyedi ügy felmérését és áttekintését a szakértő fegyelmi felelősségre vonását esetlegesen megalapozó ügyben. Ennek következtében az eljáró igazságügyi szakértő személyes adatai átadására sem kerülhet sor fegyelmi eljárás megindítása nélkül.

Az Igazságügyi Minisztérium *az igazságügyi szakértők továbbképzési programjával kapcsolatban* arról adott tájékoztatást, hogy a képzési programot az Igazságügyi Minisztérium Igazságügyi Szolgálatok Jogakadémiája (a továbbiakban: Jogakadémia) biztosítja. A már névjegyzékbe vett igazságügyi szakértők számára két évente kötelező – a korábban négy évenkénti képzés helyett – a jogi továbbképzésen való részvétel a jogi szakmai tudás naprakészen tartásához. A jogi továbbképzés időtartama 8 óra, amelyen a vonatkozó jogszabályok ismerete mellett a felmerülő etikai kérdésekkel is foglalkoznak, így növelve az igazságügyi szakértők szakmai felelősségérzetét. A továbbképzés mellett a Jogakadémia egyéb módon – pl. ingyenesen hozzáférhető tanulmánykötetekkel és konferenciákkal – is hozzájárul az igazságügyi szakértők jogi ismereteinek bővítéséhez, amely egyébként a Kamara feladata is.

Az igazságügyi szakértői névjegyzékkel összefüggésben a szakértők Szaktv. 1. mellékletében szabályozott adattartalmat és a tevékenységgel kapcsolatos egyes tényeket az igazságügyi szakértői névjegyzék elektronikus, nyilvános felület tartalmazza a hatóságok munkájának és a megfelelő

szakértő kiválasztásának elősegítése érdekében. Az adattartalommal összefüggésben a – korábbi szakértői törvényhez képest – új adatként tartalmazza a hatóság bejelentéseit az eljáró szakértők mulasztásairól, a szakértők kamarai minősítésének eredményét, a fegyelmi büntetéseket, illetve a szakértők végzettségeinek minősítését és egyéb szakmai minősítését, továbbá hogy a szakértő fő- vagy mellékállásban végzi tevékenységét, ezzel megkönnyítve a kirendelők szakértőhöz jutását az olyan problémás szakterületek esetében is, ahol a megfelelő szakvizsgák meglétének ismerete kiemelt jelentőséggel bír. A névjegyzék „Közlemények” rovata tartalmazza a szakértő bejegyzett szakterületeihez kapcsolódó szakismereteit, vizsgálati területeit, kompetenciáit, valamint a szakértő kérésére a korábbi szakvéleményeiben előfordult tipikus szakkérdéseket, a névjegyzéket vezető hatóság által ellenőrzött, egyéb, a bejegyzett szakértői terjedelmébe nem tartozó szakismereteit, amely következtében eseti szakértőként is jogosult eljárni. Ezek az adatok mind elősegítik a kirendelőket a legmegfelelőbb szakértő kiválasztásához.

A vizsgálat megállapításai

I. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságokat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése alapján a biztos a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszasság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszasság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat. Az Ajbt. 1. § (2) bekezdés a) pontja szerint a biztos – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek jogainak védelmére.

A hivatkozott jogszabályok alapján az ügyben érintett szervek hatóságnak minősülnek az Ajbt. értelmében, így rájuk kiterjed vizsgálati hatásköröm. Az Ajbt. hatásköri szabályaira is figyelemmel a vizsgálat *nem terjed, nem is terjedhet ki* az eljáró bíróság, illetve az ügyészség tevékenységének, döntéseinek felülvizsgálatára, továbbá – mindezzel szoros összefüggésben – nem kíván foglalkozni a kapcsolódó büntetőjogi, illetve büntetés-végrehajtási kérdésekkel.

II. A vizsgált alapjogok és elvek tekintetében

Az alapvető jogok biztos a egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmani intézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjogkorlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

Az Alaptörvény vonatkozó rendelkezéseinek szövege az Alaptörvény Negyedik Módosításának hatályba lépését követően továbbra is nagyrészt megegyezik az Alkotmányban foglaltakkal, az alkotmányos követelmények és alapjogok tekintetében jellemzően nem tartalmaz olyan rendelkezéseket, amelyek ellentétesek volnának a korábbi alkotmányunk szövegével. Az Alkotmánybíróság a 22/2012. (V. 11.) AB határozatában arra mutatott rá, hogy „az előző Alkotmány és az Alaptörvény egyes rendelkezései tartalmi egyezősége esetén éppen nem a korábbi alkotmánybírósági döntésben megjelenő jogelvek átvételét, hanem azok figyelmen kívül hagyását kell indokolni”. Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a 13/2013. (VI. 17.) AB határozatában azt emelte ki, hogy az adott határozatban vizsgált törvényi rendelkezések esetében már az Alaptörvény Negyedik Módosítása alapján jár el a korábbi alkotmánybírósági határozatokban foglaltak

felhasználhatóságát illetően. A testület ennek kapcsán elvi élel azt mondta ki azt, hogy „*az Alkotmánybíróság a hatályát veszített alkotmánybírósági határozat forrásként megjelölésével, a lényegi, az adott ügyben felmerülő alkotmányossági kérdés eldöntéséhez szükséges mértékű és terjedelmű tartalmi vagy szövegszerű megjelenítéssel hivatkozhatja vagy idézheti a korábbi határozataiban kidolgozott érveket, jogelveket. Az indokolásnak és alkotmányjogi forrásainak ugyanis a demokratikus jogállamban mindenki számára megismerhetőnek, ellenőrizhetőnek kell lennie, a jogbiztonság igénye az, hogy a döntési megfontolások átláthatóak, követhetőek legyenek. A nyilvános érvelés a döntés indoklásának léalapja. A korábbi határozatokban kifejtett érvek felhasználhatóságát az Alkotmánybíróság mindig esetről esetre, a konkrét ügy kontextusában vizsgálja.*”

Ha összevetjük az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdésében, az Alaptörvény II. cikkében, illetve az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdésében foglaltakat a korábbi Alkotmány 2. § (1) bekezdésének, 54. § (1) bekezdésének és az Alkotmány 67. § (1) bekezdésének szövegével, akkor az állapítható meg, hogy a vizsgálat tárgyát képező jogállamiság elve, valamint a gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való jogainak védelme tekintetében nem hoz olyan koncepcionális változást az Alaptörvény szövege, mely a korábbi alkotmánybírósági gyakorlat elvetését, vagy jelentős tartalmi átértékelését alátámasztaná. Így elvi megállapításaim megfogalmazása, az alapjogok értelmezése során – ellenkező tartalmú alkotmánybírósági döntés megszületéséig – irányadónak tekintem az Alkotmánybíróság által mind az Alaptörvény hatályba lépését megelőzően, mind pedig az azt követően meghozott határozataiban, azok indoklásában kifejtett megállapításokat, következtetéseket. A tisztességes eljárás jogának érvényesülése kapcsán annyi változást érdemes kiemelni, hogy immár külön alkotmányi rendelkezés nevesíti a *tisztességes hatósági eljáráshoz való jogot*.

1. Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint *Magyarország független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság a 30/2012. (VI. 27.) AB határozatában kimondta, hogy az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése és az Alkotmány 2. § (1) bekezdése azonosan deklarálja a jogállami klauzulát, tehát az eddig kialakított alkotmánybírósági gyakorlat továbbra is relevánsnak tekintendő. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is *világosak, egyértelműek*, működésüket tekintve *kiszámíthatóak és előreláthatóak* legyenek a norma címzettjei számára. A jogállamiság elvéből folyó követelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a *jog által megállapított működési rendben*, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott *korlátok között* fejtik ki tevékenységüket.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a *kiszámíthatóság – beleértve az egységes jogalkalmazást – és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével*, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást. Az alapjogok valódi érvényesülését képes kiüresíteni, megbénítani (azaz komolyan befolyásolni) a szabályozás vagy a jogalkalmazás hibáiból, zavarából adódó kiszámíthatatlanság, az eljárásra vonatkozó garanciális szabályok félre tétele, figyelmen kívül hagyása.

Érdemes utalni ezzel kapcsolatosan arra az alkotmánybírósági tézisre, amely szerint közvetlen alkotmányi garanciák *gazdaságossági és célszerűségi okokból*, az eljárás egyszerűsítése vagy az időszerűség követelményének érvényesülése címén *sem mellőzhetők*. Mindebből az is következik, hogy jogállamot csak jogállami eszközökkel lehet szolgálni, az egyes jogsértésekre csak jogállami módon, a jogszabályi rendelkezések, az eljárási garanciák maradéktalan betartása mellett, az arra feljogosított szerveknek kell választ adnia.

2. *A gyermek megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz való jogát az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti*. A gyermeket főszabályként minden olyan alapvető jog megillet, mint bármely más embert, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. Erre tekintettel kifejezetten a gyermekek jogaként rögzíti a törvény a

megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemre és gondoskodásra való jogot. E védelemre és gondoskodásra a gyermek mindenkivel szemben igényt tarthat. Így a gyermek szülei, családja, az állam és a társadalom valamennyi tagja is köteles a gyermek jogait tiszteletben tartani, és a társadalom fennmaradásának zálogaként biztosítani számára a megfelelő fejlődéséhez szükséges feltételeket. A gyermekek védelemhez és gondoskodáshoz való joga az állam kötelességét alapozza meg a gyermek személyiségfejlődése intézményes védelmére. A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapjogainak előmozdítása, érvényesülése és védelme érdekében.

Az *Egyezmény* preambuluma rögzíti, hogy a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt. Az Egyezmény 1991-től a magyar belső jog részévé vált, részes államaként Magyarország kötelezettséget vállalt a gyermekkel foglalkozó és védelmét biztosító intézmények létesítésére, valamint ezen intézményekben a jogszabályoknak megfelelő szakmai létszám, szakértelem, biztonság, az egészséges környezetet biztosítására. Az *Egyezmény minden gyermekekkel kapcsolatba kerülő intézményt és hatóságot a gyermek legfőbb érdekének megfelelő eljárásra, döntésre kötelez.* A részes államok kötelezettsége annak elismertetése, hogy a felelősség a gyermek neveléséért és fejlődésének biztosításáért elsősorban a szülőkre hárul. Így segítséget kell nyújtaniuk a gyermek szüleinek a gyermek nevelésével kapcsolatban rájuk háruló felelősség gyakorlásához, gondoskodniuk kell a gyermekjóléti intézmények, szolgálatok létrehozásáról.

3. Az Alaptörvény XXIV. cikke kinyilvánítja *a tisztességes eljáráshoz való jogot.* Az Alkotmánybíróság döntéseiben felhívta a figyelmet arra, hogy a jogállamiságnak számos összetevője van. Irányadó alkotmánybírói tézis, hogy a jogállamiság elvéből folyó egyik legfontosabb alapkövetelmény a közhatalom, a közigazgatás törvény alá rendeltsége: a közhatalommal rendelkező szervek a jog által megállapított működési rendben, a polgárok számára megismerhető és kiszámítható módon szabályozott korlátok között fejtik ki tevékenységüket. A közigazgatás törvényessége akkor valósul meg, ha jogilag szabályozott eljárási keretek között működik, a jogkorlátozásra adott felhatalmazást pedig törvényi szinten pontosan kell meghatározni. Nem hagyható figyelmen kívül továbbá, hogy a kiszámíthatóság és az eljárási garanciák biztosítása szorosan összekapcsolódik az egyes alanyi alapjogok, szabadságjogok védelmével, mintegy kölcsönösen feltételezik egymást.

III. Az ügy érdemében

Figyelemmel a megkeresett szervezetek által végzett – és fentebb idézett – feltáró munkára, az eset kapcsán azt vizsgáltam, hogy a hazai gyermekvédelmi rendszer felkészült-e a szélsőséges helyzetek kezelésére, legalábbis a potenciális bántalmazó helyzetek korai felismerésére¹.

1. A feltételes szabadságra bocsátás és a kapcsolattartás lehetséges korlátozása

1.1. A vizsgált ügyben az édesapa feltételes szabadságra bocsátása kapcsán meghozott bírói döntés idején hatályos jogszabályi rendelkezések alapján *a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége bírói mérlegelés tárgyát képezte.* Az ügyészség, büntetés-végrehajtási intézet a feltételes szabadságra bocsátás mellőzésére tett indítványt, a pártfogó felügyelői vélemény szintén nem javasolta a feltételes szabadságra bocsátás elrendelését, az első- és a másodfokú bíróság azonban az egyéb körülmények figyelembe vételével az édesapa feltételes szabadságra bocsátásáról *mérlegelési*

---

¹ Az IM Családjogi Szakértői Munkacsoportja felkérésére az AJBH 2020. márciusában elkészítette „Az alapvető jogok biztosának vizsgálati és tapasztalatai a gyermekvédelmi jelzőrendszer működése tekintetében” című munkaanyagot, mely gyermekjogi szempontok alapján vázolta a problématerképet és elemezte a gyermekvédelmi rendszer működésének problémáit, hivatkozva a témában kiadott jelentésekre. Lásd az AJB-2227/2010.; AJB 2031/2011.; AJB-7903/2013. és AJB-4239/2016. számú jelentéseket.

jogkörében döntött, a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel összhangban. A bíróság a szülők együttes kérésére tekintettel a kapcsolattartást nem tiltotta meg, annak módját és formáját a felek megegyezésére bízta, amelyre a vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint ugyancsak egyedi mérlegelés alapján volt lehetősége.

Az ügy kapcsán az igazságügyi miniszter által 2019. december 16-án kezdeményezett átfogó kormányzati vizsgálat alapján elkészült Jelentés nyomán célzottan felülvizsgálták a feltételes szabadságra bocsátás szabályozását, a szabályok szigorításának indokoltságát, illetve a kapcsolattartás jogintézményét is.

A Btk. módosításával *a feltételes szabadságra bocsátásból való kizárás szabályozása megújult, kétfokozatú szabályozást vezetett be.* A legsúlyosabb, az emberi életet vagy a testi épséget sértő bűncselekmény, valamint a hozzátartozó sérelmére elkövetett jelentős tárgyi súlyú személy elleni erőszakos bűncselekmény elkövetőjét – határozott ideig tartó szabadságvesztés esetén – automatikusan, *a törvény erejénél fogva kizárják a feltételes szabadságra bocsátás kedvezményéből.* A más ember életének szándékos kioltásával elkövetett bűncselekmények esetében a törvényi tilalom abszolút, nem oldható fel. A Btk. 38. § (5) bekezdés b) pontjában rögzítettek alapján az élet ellen irányuló bűncselekményeken túl, a hozzátartozók sérelmére elkövetett súlyos, legalább nyolcévi szabadságvesztéssel fenyegetett személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetői esetében *főszabályként a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége kizárt.* A közvetlenül más élete ellen nem irányuló cselekmények vonatkozásában, különös méltánylást érdemlő körülmények fennállása esetén *a törvényi tilalom kivételes jelleggel feloldható szigorú kötöttségek mellett,* a bíróság egyedi döntésében akkor, ha a büntetési célok a pártfogó felügyelet, és a külön magatartási szabály elrendelésével elérhetőek.

A feltételes szabadságra bocsátás tárgyában történő megalapozott döntéshozatal érdekében *pártfogói felügyelői vélemény beszerzése szükséges,* amely az elítélt személyi és családi körülményeinek feltérképezését segíti elő. Emellett a büntetés-végrehajtási intézetnek az előterjesztéshez csatolnia kell *az egyéniesített fogvatartási programtervet és az egyéni gondozási tervről szóló összefoglaló jelentést.* A módosítást megelőzően a feltételes szabadságra bocsátás előtt nem került sor szakértői vizsgálatra az elítélt aktuális pszichiátriai, pszichológiai állapotára vonatkozóan. A módosítás következtében, ha az elítélt korlátozott beszámítási képességű, a mentális állapotára vonatkozó szakorvosi és pszichológusi véleményt is a büntetés-végrehajtási bírórészére kell bocsátani. Amennyiben az elítéltnak kiskorú gyermeke van, gyámhatósági véleményt is be kell szerezni.

A Btk. módosítás megteremtette annak lehetőségét is, hogy *a feltételes szabadság tartama alatt az elítéltnak ne legyen alkalma megközelíteni a sértettet, és a hozzátartozókat,* valamint rájuk nézve ne tanúsíthasson veszélyeztető magatartást. A *súlyos,* személy elleni erőszakos bűncselekmények – akkor is, ha a sértett az elkövető hozzátartozója – elkövetése esetén, ha a bíróság az elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról döntött, akkor ahhoz *kötelezően pártfogó felügyeletet kell elrendelnie,* valamint *kötelezően meg kell állapítania az áldozatok védelmét szolgáló magatartási szabályként a távoltartást,* a szabály betartásának technikai eszközzel történő felügyeletét pedig be kell vezetnie. A módosítással kiterjesztették azt az alanyi kört, akire nézve a távoltartás elrendelhető, ezáltal a sértett mellett *annak hozzátartozójára, így a gyermekére is.* A távoltartás elrendelése lehetővé teszi a pártfogó felügyelő részére, hogy a sértettet vagy a távoltartással érintett más személyt felkeresse, növelve ezzel a védelem hatékonyságát. A távoltartás funkciójának megőrzése érdekében szükséges a kapcsolattartás formájáról is rendelkezni, eszerint a távoltartás elrendelése esetén az elkövető a gyermekével felügyelt kapcsolattartás formájában tarthat kapcsolatot.

1.2. A felülvizsgálatot követően a Gyer. 27. §-a kiegészült *a távoltartás elrendelésének esetén alkalmazandó kapcsolattartási szabályokkal.* A módosítás szerint, ha a büntetőeljáráásban a gyermeket érintően távoltartást rendeltek el, akkor felügyelt kapcsolattartásnak sincs helye. A Btk. 71. § (2) bekezdés b) pontja alapján ugyanakkor a gyermeket érintően, valamint a büntetőeljáráásban a gyermek gondozását és nevelését ellátó szülő vagy más személy tekintetében

kényszerintézkedésként elrendelt távoltartás esetén a kapcsolattartás kizárólag felügyelt formában biztosítható, súlyos esetben a kapcsolattartási jog megvonható. *A kapcsolattartás nem valósulhat meg a gyermek elvitele formájában.* A felügyelt kapcsolattartás funkciója a kiskorú gyermek védelme és a szülő-gyermek közötti konfliktusmentes viszony biztosítása, így a felügyelt kapcsolattartási forma lehetővé teszi a kiskorú gyermek és a szülő kapcsolattartási jogának érvényre juttatását a gyermek biztonságának garanciája mellett.

Ombudsmanként a bíróság eljárására, döntésére, az azzal kapcsolatos mérlegelési jogkörre vonatkozóan – hatásköröm hiányában – megállapítást tenni eleve nem áll módomban. Álláspontom szerint ugyanakkor a hozzátartozó sérelmére elkövetett bűncselekmények elkövetése esetén a kapcsolattartás felügyelt formában történő kötelező jogszabályi előírása alkalmas lehetett volna arra, hogy hatékonyan megakadályozza az ügyben a gyermekek halálát.

Mindezek alapján megállapítom, hogy – miközben a tragédiát számos ok közrehatása okozta – a vizsgált ügy idején a kapcsolattartás felügyelt formájára vonatkozó jogszabályi rendelkezés hiánya alkalmas volt arra, hogy a gyermek védelméhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozzon, a jogsérelem közvetlen és súlyos veszélyét idézze elő.

1.3. Rá kell mutatnom arra, hogy a hasonló tragédiák megelőzése szempontjából is lényeges *felügyelt kapcsolattartás* intézménye esetében az elrendelés és annak jogi szabályozása mellett nagy jelentősége van a személyi és tárgyi feltételek rendelkezésére állásának is.

Hivatali elődöm az *AJB-1587/2018. számú jelentésében* vizsgálta a *felügyelt kapcsolattartás személyi és tárgyi feltételeinek* biztosítását érintő gyakorlati és szabályozásbeli problémákat. A jelentés rögzíti, hogy a gyermeket a kapcsolattartás minden esetben jogként illeti meg, ami sérül akkor, ha az elhúzódó eljárás, a tárgyi-személyi feltételek hiánya, elégtelensége okán a kapcsolattartásra jogosult személy nem tud élni e jogával.

Magyarországon a kapcsolattartási jog biztosításának konkrét felelősei a gyámhatóságok, a felügyelt kapcsolattartás biztosításának címzettjei jogszabályi kötelezettség szerint a család- és gyermekjóléti központok. A felügyelt kapcsolattartás a családi kapcsolat újraépítését, helyreállítását célzó átmeneti, kontrollált kapcsolattartási forma. Lényege, hogy a gyermek úgy élhessen a szülővel, más személlyel való kapcsolattartás jogával, hogy közben a lehető legkisebb mértékben traumatizálja egy fennálló konfliktus, ne tegyék ki veszélyeztetett helyzetnek. A jogintézmény révén a kapcsolattartás résztvevői hozzásegíthetők ahhoz, hogy az egyedileg szükséges idő elteltével, önállóan, felügyelet nélkül élhessenek kapcsolattartási jogukkal. A kapcsolattartási ügyelet tárgyi feltételeit megfelelően részletező jogi szabályozás hiánya, a személyi és a tárgyi feltételek elégtelensége miatt a felügyelt kapcsolattartásokra vonatkozó jogerős határozatokban foglaltak esetlegesen valósulnak meg, a pótlás nehézkes.

A szaktárca a *kapcsolattartási ügyelet* biztosításának alapvető tárgyi feltételeivel, a hétfélig biztosítására vonatkozó ajánlással egyetértett és minimumszabályok kialakítását látta indokoltnak. Ígéretet tettek arra, hogy a család- és gyermekjóléti központok kapcsolattartási ügyeleteinek személyi és tárgyi feltételeit áttekintik, ennek érdekében minden család- és gyermekjóléti központot megkeresnek, hogy felmérjék a rendelkezésre álló erőforrásokat. Jelezték, hogy az aktuális helyzetkép ismeretében a költségvetési források figyelembevételével kerül előkészítésre a szakmai minimumkövetelményekre vonatkozó javaslat.

A kapott válasz szerint az akkori költségvetési tárgyalások során nem volt lehetőség többletforrás biztosítására, hanem a következő költségvetési törvény tervezési folyamatában kerülhet majd sor a minimumkövetelmények teljesítéséhez a források megteremtésére. A válasz szerint a Magyar Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatok Országos Egyesülete Módszertani Támogató Hálózatának vezetője szakmai munkacsoportot hívott össze a felügyelt kapcsolattartás szakmai ajánlásának kidolgozása céljából.

2. A gyámhatóság és a gyermekvédelmi jelzőrendszer kötelező értesítése

A rendelkezésemre álló információk alapján az édesapa feltételes szabadságra bocsátásáról az illetékes gyámhatóság nem értesült, a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján pedig nem is terhelte az eljáró szerveket értesítési kötelezettség az édesapa szabadulása kapcsán. A gyámhatóság látókörébe így eleve nem került be a család, a gyermekeket esetlegesen fenyegető veszélyről így nem is szerezhetett tudomást, az eljárása nyomán tehát mulasztás nem terheli.

Mindezek alapján megállapítom, hogy – miközben a tragédiát számos ok közrehatása okozta – a gyámhatóság a szabadságra bocsátásról szóló kötelező értesítésére vonatkozó szabályozás hiánya a vizsgált ügy idején alkalmas volt arra, hogy a gyermek védelméhez és gondoskodáshoz fűződő jogával összefüggő visszásságot okozzon, a jogsérelem közvetlen és súlyos veszélyét idézze elő.

A Btk. módosítással összhangban a Gyer. meghatározza az elítélt feltételes szabadságra bocsátásáról történő döntéshozatal előtt beszerzendő gyámhatósági véleménnyel összefüggő részletes szabályokat. A gyermek védelmét szem előtt tartva kell a gyámhatósági véleményt kialakítani. A vélemény többek között bemutatja a családot, rögzíti annak körülményeit, az életkörülményekben és kapcsolatrendszerben az elítélés óta bekövetkezett változásokat és azt is, hogy a gyermek védelme érdekében szükséges-e a távoltartás elrendelése, felmerült-e más, a gyermekkel összefüggő, a feltételes szabadságra bocsátást befolyásoló körülmény.

A Gyvt. a 2021. január 1-jén hatályba lépett rendelkezései bővítették a jelzőrendszeri tagok felsorolását, így jelzőrendszeri tagként már a büntetés-végrehajtási intézet, valamint a pártfogó felügyelők is kötelesek jelzéssel élni a gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltatónál a gyermek veszélyeztetettsége esetén, együttműködni a többi jelzőrendszeri taggal és egymást kölcsönösen tájékoztatni. Ezzel a módosítással annak indokolása szerint erősíthető a gyermek védelme, ugyanis a gyermek nevelését és a vele való kapcsolattartását befolyásoló információk átadhatók a gyermekjóléti szolgáltató és a gyámhatóság részére.

Álláspontom szerint a gyámhatóság megkeresésével, a vélemény beszerzésével, valamint a jelzőrendszeri tagok körének bővítésével a gyámhatóság látókörébe kerül a gyermek, a feltételes szabadságra bocsátás lehetősége, a lehetséges veszélyeztető körülmények, így a gyámhatóság folyamatosan figyelemmel kísérheti a gyermek és a család életének alakulását. *Mindezek révén pedig az esetleges alapjogi visszásságok is hatékonyabban megelőzhetőek.*

3. Az igazságügyi szakértők vizsgálhatósága, névjegyzéke és továbbképzési programja

3.1. A vizsgált ügyben az ügyész által indított szülői felügyeleti jog megszüntetése tárgyában indított perben az eljáró bíró megszüntette az elítélt szülői felügyeleti jogát, a szülők együttes kérésére tekintettel azonban a kapcsolattartást nem tiltotta meg, annak módját és formáját a felek megegyezésére bízta. A Szombathelyi Járásbíróság az eljárás során igazságügyi pszichológus szakértő közreműködését is igénybe vette, a szakértő szerint pedig nem észleltek olyan pszichológiai szempontokat, amelyek az apa szülői felügyeleti jogának megszüntetését indokolta volna, a szakvélemény szerint az apa és a gyermekek kötődése szoros volt.

A Szaktv. 37. § (1) bekezdése és a 132. § (1) bekezdése alapján az igazságügyért felelős miniszter törvényességi felügyeletet gyakorol az igazságügyi szakértői testület és a Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara (a továbbiakban: Kamara) működése felett. Megkeresésemre a miniszter arról tájékoztatott, hogy megkereste a Kamarát annak érdekében, hogy vizsgálja ki az ügy kapcsán a szakértő tevékenységét, és tegye meg a szükséges intézkedéseket. A Kamara szerint a fegyelmi eljárás megindításának feltételei hiányoztak, mivel – az adat kezelésére jogosult szerv megkeresése ellenére – nem kaptak olyan hivatalos információt, amely alapján az eljárást igazságügyi szakértőt azonosítani lehetne. Ezt követően az Igazságügyi Minisztérium megkereséssel fordult a Nemzeti Szakértő és Kutató Központ (a továbbiakban: NSZKK) főigazgatójához, mivel az NSZKK Veszprémi Intézete járt el az ügyben. A kapott válasz megjelölte az igazságügyi szakértő személyét,

valamint az NSZKK Orvosszakértői Intézetének szakmai álláspontjáról is tájékoztatást adott. A szakmai álláspont szerint az ügyben eljáró igazságügyi szakértő *a szakma szabályainak megfelelően készítette el a szakvéleményét, az intézményi szakértői kompetenciáját nem lépte túl.*

A Szaktv. 93. § (5) bekezdése alapján – a jogbiztonság követelményét szem előtt tartva – a szakértő szakvéleménye *szakmai szempontból* utólag nem vizsgálható, mivel a hatóság, illetve a bíróság jogerős határozatának meghozatala során elfogadta azt. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a fegyelmi eljárás tárgyát ne képezhetné annak a vizsgálata, hogy az igazságügyi szakértő a bíróság, illetve hatóság előtt folyamatban lévő eljárás során a rá vonatkozó jogszabályok, szakmai szabályok, kamarai szabályzatok és határozatok rendelkezéseit betartva járt-e el. Emellett a szakértő a befejezett kirendelést vagy megbízást követően a tevékenysége során kezelt személyes adatok kezelését haladéktalanul korlátozza a Szaktv. 42. § (1) bekezdése szerint. A korlátozottan kezelt adatokat a tevékenysége szakmai, módszertani, fegyelmi megfelelőségének, valamint jogszabályszerűségének ellenőrizhetősége céljából a korlátozástól számított tíz évig tárolja, amelyet kizárólag csak a jogszabályban megjelölt, jogosult szervek számára továbbíthat. Tehát a szakértő tevékenysége a fegyelmi eljárás szemszögéből a szakvélemény meghozatalát követően is vizsgálható.

A Szaktv. 104. § (1) bekezdése alapján *a fegyelmi eljárás minden esetben kérelem benyújtása útján indulhat meg.* Az igazságügyi szakértővel szemben a Kamara elnöksége, a Kamara elnöke, a névjegyzéket vezető hatóság vagy a bejelentő kezdeményezhet fegyelmi eljárást, bejelentőként csak az igazságügyi szakértő eljárásával érintett, az alapeljárásban részt vevő személy nyújthat be kérelmet a fegyelmi eljárás kezdeményezése iránt. A panaszokról és a közérdekű bejelentésekről szóló 2013. évi CLXV. törvény rendelkezései a panasz benyújtását bárki számára lehetővé teszi, a Szaktv. szerint tehát akár egy panasz benyújtása is eredményezheti a szakértő fegyelmi felelősségre vonása iránti eljárás megindulását.

A kapott válasz szerint a jelen ügyben a fegyelmi eljárás megindítása vonatkozásában ilyen irányú megkeresés, beadvány nem érkezett, fegyelmi eljárás lefolytatására nem került sor. Az igazságügyi miniszter megkeresésemre adott válasza alapján a fegyelmi eljárás célja és rendeltetése, valamint a vonatkozó jogszabályok alapján a fegyelmi eljárás elindításához olyan konkrét cselekmény megjelölése szükséges, amely miatt a kezdeményező szerint fegyelmi vétség elkövetésével gyanúsítható az igazságügyi szakértő. A Szaktv. alapján *nem áll a Kamara rendelkezésére olyan jogi eszköz, amely lehetővé teszi a Kamara előzetes vizsgálódását a szakértő fegyelmi felelősségre vonását esetlegesen megalapozó ügyben,* tehát abban az esetben, ha fegyelmi eljárás megindítását az arra jogosult nem kezdeményezte.

3.2. Az igazságügyi szakértői névjegyzék tartalma segítheti elő a kompetens, és a megfelelő szakember kirendelését az egyes eljárásokban. Az igazságügyi szakértői névjegyzék mindenki számára elérhető nyilvántartás. A Szaktv. *1. számú melléklete* tartalmazza az igazságügyi szakértői *névjegyzék tartalmát.* A Szaktv. 2021. július 1-jén hatályba lépett módosításának célja szerint kiterjesztette az igazságügyi szakértők adatainak és a szakértő tevékenységére vonatkozó tények körét, álláspontom szerint ugyanakkor mindez továbbra sem elégséges.

Az igazságügyi szakértőkről a nyilvántartás alapján ugyanis *az eljáró bírák jelenleg sem tudhatják meg, hogy azok rendelkeznek-e szabad kapacitással,* valamint azt sem, hogy *korábban milyen típusú ügyekben jártak el,* konkrétan milyen tárgyú szakkérdésekben adtak választ. A névjegyzék „Közlemények” rovatának feltöltése *nem kötelező,* a szakértő önkéntes módon nyilatkozhat a bejegyzett szakterületei terjedelmébe nem tartozó kompetenciáiról.

Hivatali elődöm az *AJB-7766/2013. számú jelentésében* megállapította, hogy az igazságügyért felelős miniszter által vezetett igazságügyi szakértői névjegyzék tartalma nem nyújt kellő információt a jogalkalmazók számára a megfelelő szakértő kiválasztásához, ezzel a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okoz.

Mindezekre tekintettel megállapítom, hogy a módosítás és annak célja ellenére az igazságügyi szakértői névjegyzék tartalma továbbra sem nyújt kellő információt a jogalkalmazók számára az adott ügyben megfelelő kompetenciájú szakértő kiválasztásához, amely hatásában

alkalmas arra, hogy a jogállamiság elvével és a jobbiztonság követelményével illetve a tisztességes eljáráshoz való joggal összefüggő visszásságot okozzon.

Az OBH elnökének a megkeresésemre adott válasza alapján *az igazságügyi pszichiátria területén kiemelten jelentkezik a szakértőhiány.* Az OBH elnöke ezért az igazságügyi szakértői szakterületekről, valamint az azokhoz kapcsolódó képesítési és egyéb szakmai feltételekről szóló 9/2006. (II. 27.) IM rendelet korábbi módosítása kapcsán javasolta, hogy a „klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológia” szakterület esetében határozzanak meg külön felnőtt, valamint külön gyermek szakpszichológia szakterületet, hozzájuk kapcsolódó különböző képesítési feltételek meghatározásával. *Álláspontjuk szerint az elérhető szakértők számát az irányadó szabályozás korlátozhatja, mivel megkövetelt az együttes képesítési feltétel.*

Az OBH elnöke által kiemelt szakértőhiány kapcsán ugyanakkor fel kell hívnom a figyelmet a *szak konzultáns* intézményének igénybevételére. A Szaktv. 59. § (1) bekezdése alapján ugyanis a szakértő a szakértői véleménye elkészítéséhez szak konzultáns segítségét is igénybe veheti, aki a megfelelő szakismerettel rendelkezve a szakértői vélemény elkészítésében közreműködhet, segítve ezzel a szakértőhiány miatt jelentkező problémák megoldását.

3.3. Az igazságügyi szakértők továbbképzési programja kapcsán a Szaktv. 15. és 16. §-a alapján az igazságügyi szakértők rendszeres jogi oktatáson, szakmai továbbképzéseken kötelesek részt venni. Az igazságügyi szakértői tevékenység folytatásához szükséges jogi oktatásról és vizsgáról szóló 10/2006. (III. 7.) IM rendelet 6. §-a szerint rendszeres továbbképzésre a szakértő – eltérő rendelkezés hiányában – az első képzés elvégzésétől számított két éven belül, majd ezt követően két évente köteles jelentkezni. Az első képzés, valamint a rendszeres továbbképzés anyaga a releváns jogi ismereteken túl hivatásetikát és helyzetgyakorlatot is tartalmaz.

A szakértői tevékenységgel összefüggésben korábban módszertani levelek kerültek kiadásra, azonban azok már hosszú ideje nem voltak hatályosak. Ebből kifolyólag a szakvéleményekben általában a nem alkalmazható 20. számú módszertani levélre hivatkoztak a klinikai szakpszichológia területén. Hivatali elődöm az AJB-512/2013. számú, valamint az AJB-7766/2013. számú jelentéseiben is intézkedést kezdeményezett a pszichológus szakértői tevékenység szakmai protokolljának kialakítása érdekében egy hatályos módszertani levél formájában, hogy a szakvélemények egységes szakmai standardok és eljárásrend alapján készüljenek, amely a jogalkalmazók munkáját segíti. 2020. december 3-án pedig a *MISZK kiadta az 5/2020. számú módszertani levelét az igazságügyi klinikai és mentálhigiéniai felnőtt- és gyermek szakpszichológia egyes szakértői vizsgálatairól, mely tartalmazza a gyermekek legjobb érdekét szem előtt tartó gyermekvédelmi útmutatásokat is.*

Mindezek alapján megállapítom, hogy a MISZK által kiadott módszertani levél a kérdésben mind a jobbiztonság oldaláról, mind szakmai tartalmi oldalról előrelépést jelentett a szakértői munka minőségbiztosítása tekintetében.

A jelentésem kiadását megelőzően, az elmúlt időszakban is több olyan családi tragédia történt Magyarországon, amely során a különélő apa a felügyelet nélküli kapcsolattartáson nála tartózkodó gyermekét, gyermekeit ölte meg (2022 májusában Hetésen egy gyermek, majd Aszódon két gyermek halt így meg), emellett gyakran fordul elő, hogy a kapcsolattartás alkalmával a szülő a gyermekét súlyosan bántalmazta. A jelentés rögzít számos olyan jogalkotásbeli előrelépést, amely meghatározott esetekben képes lehet részben megelőzni a hasonló tragédiákat. A vizsgálati tapasztalatok szerint rendkívül ritka a mindenféle előzmény nélküli súlyos gyermekbántalmazási eset, az ún. kis ügyekből lehetnek – több körülmény együttállása esetén – hasonló nagy, és súlyos ügyek. Ombudsmanként meggyőződésem, hogy ezek az esetek egyfelől arra mutatnak, hogy folytatni kell azt a szakmai munkát, amelyet az Igazságügyi Minisztérium koordinálása mellett a Családjogi Szakértői Munkacsoport végzett, erősíteni kell a párbeszédet és az együttműködést a területen dolgozó állami és a civil jogvédelem szereplői között, monitorozni a jogalkalmazási gyakorlatot, fejleszteni kell a szakmai protokollokat, valamint kiemelten gondoskodni kell a

gyermekvédelem rendszerében a személyi és tárgyi feltételek rendelkezésre állásáról, a bántalmazások kapcsán a tényleges, érdemi áldozatsegítésről.

Intézkedéseim

A jelentésemben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszásság orvoslása és jövőbeni bekövetkezése lehetőségének a megelőzése érdekében

- 1) az Ajbt. 37. §-a alapján *felkérem* az igazságügyi minisztert, hogy tekintse át az igazságügyi szakértőkről szóló 2016. évi XXIX. törvény 1. számú mellékletében foglaltakat és annak nyomán tegye meg a szükséges intézkedéseket az igazságügyi szakértői névjegyzék kötelező adattartalmának további kiegészítésére;
- 2) az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján *felkérem* a belügyminisztert, hogy adjon részletes tájékoztatást arról, hogy milyen lépések és intézkedések történtek a felügyelt kapcsolattartás, ezen belül a kapcsolattartási ügyelet személyi és tárgyi feltételei rendelkezésre állásának biztosítása kapcsán.

Budapest, 2022. az elektronikus dátumbélyegző szerint

Dr. Kozma Ákos